

SGK BORÇLARININ TECİL VE TAKSİTLENDİRİLMESİ

● Mehmet UZUN*

GİRİŞ

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 2008 yılı Ekim ayı başında yürürlüğe girmesi ile yeni uygulamaların yanı sıra var olan uygulamalarda değişiklik yapılarak işverenlere de bazı kolaylıklar getirildi. Bu kolaylıklardan birisi de SGK ya borcu olan işverenlere bu borçlarını 36 aya kadar taksitle ödeme imkanının getirilmesidir. Bu imkandan borcu icraya intikal edelerde faydalanacaktır.

Bilindiği üzere, 5510 Sayılı Kanunun 88’inci maddesinde, “...Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanunun 51 inci, 102 nci ve 106 ncı maddeleri hariç, diğer maddeleri uygulanır. Kurum, 6183 sayılı Kanunun uygulanmasında Maliye Bakanlığı ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mercilere verilen yetkileri kullanır...” hükmü yer almaktadır. Bu hükmün verdiği yetkiye dayanarak, 6183 sayılı Kanunun 48’inci maddesi doğrultusunda SGK tarafından 2009/20 sayılı bir genelge hazırlanmıştır. Bu genelgede borçların tecil ve taksitlendirilmesi detaylı olarak anlatılmıştır.

Tecil kelimesi vergi uygulamasında sık sık karşımıza çıktığı gibi Sosyal Güvenlik uygulamasında da karşımıza çıkmaktadır. Tecil kelime olarak “erteleme” anlamına gelmekte olup, ödeme güçlüğüne düşmüş ve zor durumda bulunan işverenleri rahatlatmak için getirilmiş bir “ödeme kolaylığı” şeklinde tanımlanabilir. Amaç, işverenin işçileri çıkarmadan faaliyetinin devamını sağlamak ve icraya düşmeden veya icralık olanları bu zor durumdan kurtararak kamu alacağının tahsilini sağlamaktır.

* Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettişi

Genelde vergi hukukunda olduğu gibi Sosyal Güvenlik mevzuatında da “tecil ve taksitlendirme” kavramı birlikte kullanılır. Sebebi ise tecil edilen kamu alacakları borçluya kolaylık sağlarken, kamunun da bundan zarar görmemesi için borç faize bağlanarak taksitlendirilir.

Bu makalede hangi borçların taksitlendirililebileceği, taksitlendirilen borçların toplam tutarının ne kadar olacağı, hangi miktara kadar borçların hangi makam tarafından taksitlendirme onayının verileceği, taksitlendirmede kriterlerin nasıl belirlendiği gibi hususlarda detaylı bilgi verilmeye çalışılacaktır.

I-YASAL DAYANAK

5510 sayılı Kanunun 88’inci maddesi 16, 17, 18, 19, 20 ve 21.bentleri;

“Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanunun 51 inci, 102 nci ve 106 ncı maddeleri hariç, diğer maddeleri uygulanır. Kurum, 6183 sayılı Kanunun uygulanmasında Maliye Bakanlığı ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mercilere verilen yetkileri kullanır.

Kurum, 6183 sayılı Kanun kapsamında takip edilen alacakları hariç olmak üzere her türlü alacağın teminatını teşkil etmek üzere Yeni Türk Lirası ve/veya yabancı para birimi üzerinden ticari işletme, taşınır ve/veya taşınmaz rehni dahil olmak üzere her türlü teminat almaya yetkilidir.

Kurumun 6183 sayılı Kanun kapsamında takip edilen prim ve diğer alacakları amme alacağı niteliğinde olup, imtiyazlı alacaktır. Kurumun taraf olduğu her türlü dava ve icra takiplerinin kısmen veya tamamen aleyhe neticelenmesi halinde 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununda yazılı tazminat ve cezalar Kurum hakkında uygulanmaz.

Kurumun prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanunun uygulamasından doğacak uyuşmazlıkların çözümlenmesinde Kurumun alacaklı biriminin bulunduğu yer iş mahkemesi

yetkilidir. Yetkili iş mahkemesine başvurulması alacakların takip ve tahsilini durdurmaz.

Kurumun sigorta primleri ve diğer alacakları haklı bir sebep olmaksızın bu Kanunda belirtilen sürelerde ödenmez ise kamu idarelerinin tahakkuk ve tediye ile görevli kamu görevlileri, tüzel kişiliği haiz diğer işverenlerin şirket yönetim kurulu üyeleri de dahil olmak üzere üst düzeydeki yönetici veya yetkilileri ile kanuni temsilcileri Kuruma karşı işverenleri ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur.

Kurum, kamu idarelerinde işyerinin özelliği nedeniyle primlerin farklı zamanlarda ödeme süresini belirlemeye yetkilidir. Prim alacaklarının tahsili için muacceliyet tarihinden itibaren en geç bir yıl içinde icra yoluna başvurmayan Kurum yetkili personeli hakkında genel hükümlere göre kovuşturma yapılır.”

6183 sayılı Kanununun 48’inci maddesi;

“Amme borcunun vadesinde ödenmesi veya haczin tatbiki veyahut haczolunmuş malların paraya çevrilmesi amme borçlusunun çok zor duruma düşürecekse, borçlu tarafından yazı ile istenmiş ve teminat gösterilmiş olmak şartıyla, alacaklı amme idaresince veya yetkili kılacağı makamlarca; amme alacağı 36 ayı geçmemek üzere ve faiz alınarak tecil olunabilir.

Şu kadar ki, amme borçlusunun alacaklı tahsil daireleri itibarıyla tecil edilen borçlarının toplamı ellibin Yeni Türk Lirasını (bu tutar dahil) aşmadığı takdirde teminat şartı aranılmaz. Bu tutarın üzerindeki amme alacaklarının tecilinde, gösterilmesi zorunlu teminat tutarı ellibin Yeni Türk Lirasını aşan kısmın yarısıdır. Bakanlar Kurulu; bu tutarı on katına kadar artırmaya, yarısına kadar indirmeye, yeniden kanuni tutarına getirmeye ve alacaklı amme idareleri itibarıyla bu hadler arasında farklı tutar belirlemeye yetkilidir.

Borcunun tecilini talep eden ancak, talepleri uygun görülmeyle reddedilen borçlular söz konusu borçlarını reddin tebliği tarihinden itibaren idarece 30 güne kadar verilebilecek ödeme süresi içinde ödedikleri takdirde bu amme alacağı ödendiği tarihe kadar faiz alınmak suretiyle tecil olunur.

Tecil salahiyetini kullanacak ve bu salahiyeti devredecek olanlar, Devlete ait amme alacaklarında ilgili vekiller, vilayet hususi idarelerine ait amme alacaklarında valiler, belediyelere ait amme alacaklarında belediye reisleridir.

Haciz yapılmışsa mahcuz mal, değeri tutarınca teminat yerine geçer. Tecil edilen amme alacakları ile ilgili olarak daha önce tatbik edilen ve borcun tamamını karşılayacak değerde olan hacizler, yapılan ödemeler nispetinde kaldırılır ve buna isabet eden teminat iade edilir. Ancak, mahcuz malların değeri tecil edilen borç tutarından az, zorunlu teminat tutarından fazla olması halinde, tatbik edilen hacizler, tecil şartlarına uygun olarak yapılan ödemeler neticesinde kalan tecilli borç tutarı mahcuz mal değerinin altına inmediği müddetçe kaldırılmaz. Tecilli borca karşılık alınan teminat ise, tecil şartlarına uygun olarak yapılan ödemeler neticesinde kalan tecilli borç tutarının zorunlu teminat tutarının altına inmesi durumunda, yapılan ödemeler nispetinde kaldırılır.

Tecil salahiyetini kullanacak ve bu salahiyeti devredecek olan makamlar; tecil edilecek amme alacaklarını tür ve tutar olarak belirlemeye, amme borçlusunun faaliyetine devam edip etmediğini esas alarak tecil edilecek alacakları tespit etmeye, tecilde taksit zamanlarını ve diğer şartları tayin etmeye yetkilidir.

Tecil şartlarına riayet edilmemesi, değerini kaybeden teminatın veya mahcuz malların tamamlanmaması veya yerlerine başkalarının gösterilmemesi hallerinde amme alacağı muaccel olur. Tecil edilen amme alacağının gecikme zammı tatbik edilmeyen alacaklardan olması halinde, ödenen tecil faizleri iade veya mahsup edilmez.”

II-TAKSİTLENDİRME MİKTARLARI İLE BU MİKTARLARI TAKSİTLENDİRMEYE YETKİLİ MAKAMLAR

SGK Yönetim Kurulu tarafından, işverenlerin tecil ve taksitlendirme taleplerinden toplam borç tutarı 2.000.000.-TL'ye kadar(bu tutar dahil) olanın Sosyal Güvenlik İl Müdürü tarafından onaylanacağı, 3.000.000.-TL'ye kadar(bu tutar dahil) olanın İhtilafli Prim İşleri ve İcra Daire Başkanı tarafından onaylanacağı,

4.000.000.-TL'ye kadar(bu tutar dahil) olanın Sosyal Sigortalar Genel Müdürü tarafından onaylanacağı, 5.000.000.-TL'ye kadar(bu tutar dahil) olanın Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı tarafından onaylanacağı, 5.000.000.-TL ve üzerinde olanların ise Yönetim Kurulu tarafından onaylanacağı karara bağlanmıştır. Bu hususu aşağıda bir tablo ile gösterelim.

Borç Miktarı	Onay Makamı
2.000.000.-TL	SGK İl Müdürü
3.000.000.-TL	İhtilafı Prim İşleri Daire Başkanı
4.000.000.-TL	Sosyal Sigortalar Genel Müdürü
5.000.000.-TL	SGK Başkanı
5.000.000.-TL üzeri	SGK Yönetim Kurulu

III-TAKSİTLENDİRİLEN BOÇLARIN VE SGK MERKEZ MÜDÜRLÜKLERİNDE DOSYALARIN AYRI AYRI DEĞERLENDİRİLMESİ

Tecil ve taksitlendirme taleplerinde prim borcu aslı ile gecikme zammı ve gecikme cezası birlikte değerlendirilmekte, işsizlik sigortası primi, idari para cezası vs.gibi diğer borçlar ise ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

Ayrı ayrı değerlendirilmeden maksat, örneğin; bir işverenin 2.000.000.-TL prim aslı, gecikme zammı ve gecikme cezası borcu, 2.000.000.-TL idari para cezası borcu, 2.000.000.-TL işsizlik borcu olsun. İşveren bu borçlarının tecil ve taksitlendirilmesini il müdürlüğünden ayrı ayrı talep edebilir. Yani, işverene senin toplam 6.000.000.-TL borcun var bu borcu il müdürlüğünün tecil ve taksitlendirme yetkisi yoktur denilmemesi gerekir.

Bir diğer husus, borçların SGK Merkez Müdürlükleri bazında değerlendirilmesidir. Örneğin; Bir işverenin Ankara Ulucanlar Sosyal Güvenlik Merkez Müdürlüğünde 2.000.000.-TL prim aslı, gecikme zammı ve gecikme cezası borcu, yine aynı işverenin Ankara Dışkapı Sosyal Güvenlik Merkez Müdürlüğünde de 2.000.000.-TL prim aslı, gecikme zammı ve gecikme cezası borcu olsun, bu işveren tecil ve taksitlendirme talebinde bulunursa her iki borcunda ayrı ayrı değeren-

dirilerek Ankara Sosyal Güvenlik İl Müdürü tarafından onaylandığı takdirde bu uygulamadan yararlanabilecektir. Yani aynı işverenin aynı ilde toplam 4.000.000.-TL borcu var dolayısıyla bunu onaylama yetkisi Genel Müdüre denilmeyecektir.

III-TECİL VE TAKSİTLENDİRME TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tecil ve taksitlendirme talebinde bulunan işverenlerin işletmelerinin “rasyo” oranına bakılmaktadır. Rasyo; Bir işletmede çeşitli değerlerin birbirine oranlaması ile elde edilen ölçülerdir. Bu ölçüler işletmenin yapısı ve faaliyetlerinin verimliliği hakkında bilgi vermektedir. 6183 sayılı Kanununun 48 inci maddesi uyarınca, borcun vadesinde ödenmesi veya haczin tatbiki borçluyu çok zor duruma düşürecekse, tecil ve taksitlendirme işlemi yapılabilmektedir. Bu bakımdan yapılacak tecil ve taksitlendirme işlemlerinde borçlunun “çok zor durum” halinin tespitinde “rasyo” rakamlarına bakılmaktadır.

$$\text{Rasyo} = \frac{\text{Kasa+Banka+Kısa Vadeli Alacaklar}}{\text{Kısa vadeli Borçlar}} \text{ sonucu bulan değerdir.}$$

Yukarıdaki formül sonucu bulunan değerlere göre borçlunun taksit sayısı belirlenmektedir. Bu rakamların ne anlama geldiği ve hangi rakama kaç taksit yapılacağı aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Rasyo	Anlamı	Taksit Sayısı
0 – 1,5	Çok zor durum	36
1,51 – 2,00	Çok zor durum	30
2,01 ve üzeri	Zor durum değil	yok

- Çok zor durum hali tespit edilirken borç toplamı 100.000.-TL ve altında olanlar ve borç miktarı üzerinde durulmaksızın kamu kurum ve kuruluşları ile belediye şirketleri hariç belediyeler için SGK genelgesi ekinde olan “**Mali Durum Bildirim Formu**” ile beyan edecekleri bilgiler esas alınmaktadır.

- Borç çeşidi bazında tecile konu borç toplamının 100.000.-TL üzerinde olması durumunda çok zor durum hali tespit edilirken;

⇒ Halka açık olan şirketlerin Sermaye Piyasası Kuruluna verdikleri en son bilanço esas alınarak likidite oranı Kurumca hesaplanmaktadır.

⇒ Halka açık olmayan borçlular yönünden ise, 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre ruhsat almış ve faaliyet belgesine sahip Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerce yukarıdaki formüle göre hesaplanacak likidite oranına göre işlem yapılmaktadır.

IV- TAKSİTLENDİRMEDE TEMİNAT

Borçlunun tecil ve taksitlendirmeye konu borç toplamının 50.000.-TL’yi (bu tutar dahil) aşmaması halinde teminat alınmamaktadır. Teminat aranılmaksızın yapılacak tecil ve taksitlendirmelerde, 50.000.-TL sınırı işyeri ve borç türüne bakılmaksızın işverenin alacaklı Kurum ünitesine olan toplam borcu esas alınarak belirlenmektedir. İşverenin Kurum ünitesinde birden fazla işyeri dosyası varsa ve bu dosyalardan toplam borcu 50.000.-TL’yi aşıyorsa bu takdirde **aşan kısmın yarısı** için teminat alınmaktadır.

V- BORÇLUNUN MALLARI ÜZERİNE HACİZ KONULMASI VE HACİZLİ OLAN BORÇLULARIN DURUMU

Borçlu tarafından teminat olarak gösterilen mallar üzerine borç miktarı kadar haciz konulmak kaydıyla, borçlunun talebi halinde fazlaya ilişkin hacizler kaldırılmaktadır. Tecil ve taksitlendirme talebinde bulunan borçlunun, üçüncü kişi-

lerdeki alacakları ile banka mevduatları üzerine şayet haciz konulmuş ise haczedilen bu paralar tahsil edildikten sonra tecil ve taksitlendirme işlemi yapılmaktadır.

Borçluların tecil ve taksitlendirme talepleri kabul edildikten sonra, Kurum alacağına karşılık gösterilen mallar üzerine haciz konulmaktadır. Borçlularca talep edilmesi halinde teminat dışındaki diğer mallar üzerindeki hacizler kaldırılmaktadır.

Borçlunun malları üzerine haciz konulmuş ise söz konusu borcun tecil ve taksitlendirilmesi halinde, daha önce haczedilmiş mallar tecil ve taksitlendirilen borçlar için değerleri tutarınca teminat yerine geçmektedir. Bu durumda olanlardan taksitlendirmeden önce borcun tamamını karşılayacak değerde haciz yapılmış olduğundan yeni bir teminat alınmamakta ve zorunlu teminat tutarının fazlası üzerindeki hacizler de kaldırılmamaktadır.

Taksitlendirilen borcun tamamını karşılayacak değerde olan hacizler ile alınmış olan teminatlar üzerindeki hacizlerden bir kısmının borçlu tarafından sonradan kaldırılmasının veya iadesinin istenilmesi halinde, talep tarihine kadar olan taksit tutarlarının ve cari ay borçlarının ödenmiş ve daha önce alınmış olan teminatın bölünebilir nitelikte olması durumunda ödenen miktarı aşmamak kaydıyla tecil ve taksitlendirilen borçtan fazlaya ilişkin teminatlar üzerindeki hacizler kaldırılmaktadır.

VI- BORÇLARINI DAHA ÖNCE TAKSİTLENDİRMİŞ OLANLAR

Borçlarını daha önce taksitlendirmiş olup bu borçlarını düzenli ödemiş olan veya düzenli ödeyenler şimdi de borçlarını taksitlendirme talebinde bulunabilirler. Ancak, şimdi tecil ve taksitlendirme talebinde bulunan borçluların, bu taleplerinden önceki iki takvim yılı içinde (borçların özel kanunlarla yeniden yapılandırılmasından faydalananlar hariç) üç defa tecil ve taksitlendirme işlemi bozulmuş ise daha önce taksitlendirilmiş olan borç ödenmediği sürece tecil ve taksitlendirme talepleri kabul edilmemektedir.

VII- TAŞERON VE ASIL İŞVERENİN DURUMU

Taşeron diğer bir adıyla aracı veya 5510 sayılı Kanundaki yeni tanımıyla alt işveren'i olan asıl işveren, tecil ve taksitlendirme talebinde bulunması halinde, taşeronun veya taşeronların da borcu varsa bu borçlar da dikkate alınarak tecil ve taksitlendirme işlemi yapılmaktadır. Asıl işverenin borçları tecil ve taksitlendirilmemiş ise taşeronun kendi borcu için başvuruda bulunması halinde, bu borç asıl işverenden bağımsız olarak taksitlendirilebilmektedir.

SONUÇ

Tecil ve taksitlendirmenin sebebi, tecil edilen kamu alacaklarının borçluya kolaylık sağlaması, kamunun da bundan zarar görmemesi için borcun faize bağlanmasıdır. Sosyal Güvenlik Kurumu bundan öncede(Kurumlar birleşmeden önce her kurum ayrı ayrı) aynı şekilde alacaklarını taksitle ödeme imkanı sağlıyordu.

Sosyal Güvenlik Kurumlarının birleşmesi ile işverenler daha önce en az iki kurumla muhatap olurken şimdi tek bir kurumla muhatap olmaktadır. Ancak, şimdi de sıkıntı genelde ile Sosyal Güvenlik Merkezi Müdürlerine borçları taksitlendirme yetkisi verilmediği için yine işverenler eskiden olduğu gibi en az iki kurum ünitesi ile muhatap olmak zorunda kalmışlardır. Sosyal Güvenlik Merkezi Müdürlerine de sınırları belirtilmek suretiyle borçları taksitlendirme yetkisi verilirse işverenlere de bu konuda kolaylık sağlanmış olur.

Borçların taksitlendirilmesinde belkide en önemli husus, borçların işveren bazında değil dosya ve merkez müdürlükleri bazında değerlendirilmesi ile borcun türlerine göre değerlendirilip tecil ve taksitlendirme taleplerinin buna göre onaylanmasıdır. Bu husus makalenin III.bölümünde detaylı olarak anlatılmıştır.

KAYNAKÇA

T.C. Yasalar (16.06.2006). **5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.** Ankara : Resmi Gazete (26200 sayılı)

T.C. Yasalar (28.07.1953). **6183 sayılı Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun.** Ankara: Resmi Gazete (8469 sayılı)

SGK 2009/20 sayılı genelge. Ankara : Sosyal Güvenlik Kurumu